

REGIONAAL- JA
PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUM

Euroopa Maaelu Arengu
Põllumajandusfond:
Euroopa investeeringud
maapiirkondadesse

Genotoksiliste kantserogeenidega seotud toidu saastumisjuhtumite lahendamine ELis

Sille Vahter

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium

07.11.2023

ELi ülese koordineerimise vajadus

- Etüleenoksiidi saastumisjuhtum 2021. aastal
- Oluline on ühtne ja kiire reageerimine siseturu tõrgete vältimiseks
- Sagedased teated genotoksiliste kantserogeenide (GK) kohta toidu ja sööda kiirhoiatussüsteemi (RASFF) kaudu
- Mitte lubada välditavaid GK sisaldusi toidus (üle LOQ/MRL)
- GK on reguleeritud erineva sektorispetsiifilise seadusandlusega (saasteained, lisaained, pestitsiidid)

Juhenddokumendi eesmärk

- Riskijuhtimise printsiipide määratlemine GK sisaldavate või GK kahtlusega toitude korral, millele puuduvad ohutuslävendid
- Kasutatakse ELi üleste juhtumite lahendamiseks
- Iga üksikjuhtumi kohta riskianalüüsi ei teostata
- GK nimekirja ei koostata

Juhtumi algatamine

- Kriisikoordinaatorite koosolek koos liikmesriikide ekspertidega
- Vajadusel konsulteeritakse Euroopa Toiduohutusametiga ja Euroopa referentlaboritega
- Selgitatakse välja ELi ülese koordineerimise vajadus
- Kas on tegemist GK või GK kahtlusega ainega?

Allikad:

- CLP klassifikatsioon (määrus 1272/2008 klassifitseerimine, märgistamine ja pakendamine)
- Riskihindamise komitee arvamus juhul, kui aine ei ole veel lisatud CLP määruse lisasse IV, kuid on juba tunnustatud GK-ks
- EFSA Open Food Tox andmebaas

Juhtumi algatamine

- Pestitsiidijääkide seadusandluses (määrus (EÜ) nr 396/2005) on GK piirnormid kehtestatud määramispiiri (LOQ) tasemel
- Saasteainete seadusandluses (määrus (EL) nr 2023/915) on GK-le kehtestatud piirnormid, mis võivad olla kõrgemad kui LOQ, kuna nende esinemist toidus ei saa vältida (tulenevalt tootmisprotsessist, töötlemisest või keskkonnast)
- Juhenddokument ei kehti söödale

Saastumisjuhtumite lahendamine

Kaks lähenemist:

- Koguseline määramine – jäägid/saasteained üle (liit)LOQ
- Jälgitavusel põhinev lähenemine

Lähenemist ei kasutata juhul, kui:

- GK saasteainele on kehtestatud piirnorm
- GK saasteaine sisaldus tootes ei ole välditav (nt. aflatoksiinid)

Koguseline määramine

- Toote tagasikutsumine ei ole vajalik, kui GK kogus toidu koostisaines või lõpptootes (sh liittootes) on alla (liit)LOQ
- Esmalt arvutatakse GK sisaldus tootes ja kui tulemus on LOQ lähedal, siis otsustatakse, kas toodet on vaja analüüsida

Kui GK arvutuslik sisaldus on

oluliselt alla LOQ, ei ole analüüsimine vajalik ja toodet turult tagasi ei kutsuta

oluliselt üle LOQ, ei ole analüüsimine vajalik ja toode on vaja turult kõrvaldada ja tagasi kutsuda

Koguseline määramine

- Kõikidel muudel juhtudel on analüüsimine vajalik
- Lähenemise puuduseks on analüütilise meetodi puudumine või puudulik laborivõimekus
- Pestitsiidijääkide ja välditavate saasteainete korral registreeritakse üle piirnormi tulemused RASFF süsteemis ja tooted kutsutakse tagasi/kõrvaldatakse turult

Jälgitavusel põhinev lähenemine

- Põhineb teadmisel, et GK sisaldub koostisosas või toormaterjalis, mida kasutati töödeldud või liittoote valmistamiseks.
- Sellisel juhul tunnistatakse toode ohtlikuks, koostatakse RASFF teade ja toode kutsutakse tagasi/kõrvaldatakse turult.
- Lähenemine võib olla riskiga ebaproportsionaalne.
- Vajalik kokku leppida kriteeriumid – võtta vastu riskijuhtimisotsus.
- Jälgitavuse nõue ei kehti kolmandate riikide toidukäitlejatele ja seega ei saa jälgitavusel põhinevat lähenemist alati kasutada kolmandatest riikidest pärinevate toodete või koostisosade osas

Lähenemise valimine

- Eelistatud on koguseline määramine (jäägid/saasteained üle LOQ)
- Laborivõimekuse või valideeritud analüüsimeetodite puudumisel valitakse jälgitavusel põhinev lähenemine
- Juhtumi käsitlemisel on võimalik lähenemist muuta
- Mõlemad lähenemised tagavad kõrge tarbijakaitse

Lisainfo

- Regionaal- ja Põllumajandusministeerium
[Keemiline ohutus | Regionaal- ja Põllumajandusministeerium \(agri.ee\)](http://agri.ee)
- Euroopa Komisjon
http://ec.europa.eu/food/safety/chemical_safety_en
- Euroopa Toiduohutusamet
<http://www.efsa.europa.eu/>
- Codex Alimentarius
<http://www.codexalimentarius.org/>

Aktuaalsed keskkonna- ja tööstuslike toidu saasteainete teemad (august 2022)

Küired arengud: võimalikud piirnormid (ML)
Anorgaaniline (an)-arsen (As): As-i leidub keskkonnas looduslikult ja inimtegevuse tulemusena; anAs on kantserogeenne. Kaalumisel on võimalikud ML-id (mg/kg märgkaalu kohta) täiendavatele tootegruppidele: riis ja riisitooted; olenevalt tootest vahemikus 0,030-0,30; imiku- ja (jätku)piimasegud; meditsiinilise eriotstarbega imiku- ja väikelastetoidud; tarbimisvalmis imiku- ja väikelastetoidud olenevalt tootest 0,010-0,1; puuviljamahlad 0,020, sool 0,5. Kalad on jaotatud kahte gruppi: võimalik ML 0,080 (sh. nt. kilu ja angerjas); kõigi muude kalade lihaskude 0,020. Koorikloomad 0,070; kahepoolmelised molluskid 0,090; karbid 0,35.

Peagi jõustuvad nõuded
Dioksiinid ja dioksiinilaadid: polüklooritud bifenüülid (DLPCB): on keskkonnas püsivad orgaanilised ühendid, mis võivad põhjustada maksa, kesknärvisüsteemi ja immuunsüsteemi kahjustusi ning mõndadel juhtudel ka vähki. Alates 01.01.2023 kohaldatakse täiendavaid ML-e seoses liha ja lihatoodetega; langetatakse toorpiima ja piimatoodete, sh. piimarasva ML-e, kanamunade ja munatoodete ML-e laiendatakse kõigilt kodulindudel pärit munadele ja munatoodetele, v.a hanemunadele. Tooted, mis on turule viidud enne 01.01.2023, võivad jääda turule kuni minimaalse säilimisaja lõpuni.

Perfluoritud alküülühendid (PFASid): on sünteetiliselt keemikaalid, mis võivad kahjustada eeskätt immuunsüsteemi. Toidu saastumine tuleneb peamiselt bioakumulatsioonist toiduahelates. Alates 01.01.2023 kohaldatakse ML-e (PFOS – perfluorooktaansulfoonhape; PFNA – perfluoronaansulfoonhape; PFHxS – perfluorheksaansulfoonhape; PFOS – perfluorooktaansulfoonhape ja lisaks nende 4 PFAS-i summa) munadele, kaladele, kahepoolmelistele molluskitele ja koorikloomadele, lihale ja rupsidele. Tooted, mis on turule viidud enne 1. jaanuari 2023, võivad jääda turule kuni minimaalse säilimisaja lõpuni.

Hiljuti jõustunud nõuded määruses (EÜ) nr 1881/2006
•→ Elavhõbeda ML-id kalas ja soolas. Tooted, mis on turule viidud enne ML-ide jõustumist, võivad jääda turule kuni minimaalse säilimisaja lõpuni.
Avaldatud on elavhõbeda seiresoovitus seoses kalade, koorikloomade ja molluskitega.
•→ Plii (Pb) ja kaadmiumi (Cd) ML-id. Tooted, mis on turule viidud enne Pb- ja Cd-ML-ide jõustumist, võivad jääda turule kuni 28. veebruarini 2022.

Suundumus on nõudele, et toidukäitlejad peaksid enesekontrolli raames tagama proovivõtul samaväärse esinduslikkuse kui ametlike kontrollide korral ning sisalduse analüüsimiseks kasutatavad meetodid peavad vastama sätestatud suutlikkusriteerumitele, et tagada enesekontrolli raames võetud proovide analüüsi tulemuste usaldusväärsus. Näiteks võib selleks laboril küsida kinnitust, et kasutatud analüüsimetodi suutlikkusriteeriumid vastavad õigusaktile. Proovivõtu- ja analüüsimetodeid käsitlevate õigusaktide nimekiri on leitav siit.

REGIONAAL- JA
PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUM